

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titvlvs XIX. De rerum permutatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

pauper, quæst. 33. per tot. Bronchorst. dict. assert. 80. cum sequent.

Nec obstat prior dubitandi ratio supra expen-
ditur la; nam verum est, tam in emphyteusi privata,
quàm à fisco accepta, emphyteuticarium posse
jus ipsum, & melioramenta invito domino do-
nare; non verò vendere. Ratio differentie ex
eo provenit, quia dominus ideo admonetur,
ut (suprà dixi, ad hoc, ut si velit idem pretium
effete, præferatur; in casu autem donationis, si
necessariò admonendus esset, semper vellet ut
sibi donaretur; nec facile pertimescenda est ea
injuria à colono, cum non tam facile quisquam
donet, quàm vendat: in hoc rei pretium captatur,
in illo res perditur, l. 7. ff. de donat. Sic mulier non
prohibetur donare, sed fidejuberè prohibetur, l.
4. in fine, ff. ad Vellejan. Decuriones nihil veter
prædia donare; vendere; sperato scilicet pretio,
es non licet, l. 1. l. ultima, C. de prædiis Decur.
dacionentur Corrafius in d. l. 2. n. 9. Fornerius lib. 2.
sect. cap. 30. & ita hoc casu locum non habet
regula legis cuius in 163. ff. de reg. jur. Nec obstat
textus in l. universas, C. nec rei domin. vel temporal.
ubi statuitur, quod Ecclesiæ, vel Reipublicæ
bona emphyteutica nullo titulo oneroso, vel
lucrativo alienari possint. Nam respondetur;

quod emphyteuta post jus suum donare, modò
citra fraudem, & cum hac protestatione donet,
quod velit jus Reipublicæ, atque Ecclesiæ per
hoc saluum atque incolume manere: docuerunt
Bronchorst. dict. assert. 80. Ofvaldus lib. 3. Donel.
cap. 15. littera I. & H. Nec obstat etiam alia dif-
ficultas, nam pro ejus solutione discrimen est
constituendum inter emphyteusim Ecclesiæ, &
à privato concessam; nam in emphyteusi Eccle-
siæ sufficit cessare in solutione per biennium; in
emphyteusi verò privata desideratur cessatio solu-
tionis per triennium.

Suprà traditis obstat textus in capite 3. de di-
lat. in illis verbis: *Quod pensio de possessionibus*
soluta non fuerit ipsi Ecclesie, elapsis jam tribus
annis. In quibus supponitur, adhuc per cessatio-
nem solutionis per triennium non amitti em-
phyteusim. Igitur non rectè in præsentii assertiur,
cessantem à solutione canonis per biennium
amittere emphyteusim. Pro cujus difficultatis
solutione dicendum est, in eo textu non agi de
pensione ex causa emphyteusis debita, sed ex
alia causa locationis. Ponamus quod Ecclesiæ sit
perfolvenda, in ea ob cessationem in ejus solutio-
ne res non cadit in commissum, nec qui cessavit in
solutione, amittit.

10.
Exponitur
cap. 3. de di-
lationibus

TITVLVS XIX.

De rerum permutatione.

CAPVT I.

Ex Concilio apud (a) Silvan.

SI Princeps voluerit rem mobilem sanctis locis præstare, & accipere ab eis aliam
immobilem, eoque modo de communi voluntate permutationem contrahere;
liceat ei hoc facere, si causa rationabilis id exposcat, & res quam præstiterit, (b) ma-
jor fuerit, vel æqualis, pragmaticâ sanctione super hoc promulgatâ.

NOTÆ.

(a) *Silvan.* Ita etiam legitur in prima collectio-
ne, sub hoc tit. cap. 1. apud Burchardum verò
lib. 3. Decreti, capite 164. citatur textus hic ex
novella 7. cap. 2. & rectè, cum verba hujus tex-
tus reperiantur in novella 7. Juliani antecessoris,
de rebus Ecclesiæ, cap. 2. ex qua transcripsit Irne-
rius authenticam sed *permutare, C. de sacros.
Ecles.* quæ extat apud Gratianum in cap. 3. 10.
quæst. 2. ex quibus locis in aliqua Synodo apud
Silvanectum celebrata transcripta fuerunt hæc
verba, ut jam notavi in cap. 1. de rebus Eccles. &
etiam leguntur inter Capitularia Caroli, & Ludovici
lib. 2. Capituli. cap. 130. Quare si originem hu-
jus sanctionis queramus, à dicta novella 7. eam
reperere debemus; si autem ipsam sanctionem fir-
matam, & transcriptam desideramus, eam inve-
niemus in d. lib. 2. Capit. cap. 30.

(b) *Major fuerit, vel æqualis.* Hæc verba non
D, D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

extant in dicta novella 7. nec in dicto Capitulari;
reperiuntur tamen in dicta authentica.

COMMENTARIUM.

PERMUTATIONES rerum Ecclesiarum PP. Eccle-
siæ semper improbarunt, & abhorrerunt, &
maximè Prælati Ecclesiæ Gallicanæ exole visæ
fuerunt, ut ex Concilio Parisensi, Valentino,
& Meldensi probat Antonius Augustinus lib. 15.
epitom. tit. 43. iusta tamen causâ suggerente eas
permiserunt, undè extat in Decreto Burchar-
di sequens rubrica: *Ut non liceat alicui unius
Ecclesia terram, nisi cambiaverit, vertere ad
altiam.* Cambiare enim est permutare, ut in
lege Salica, titul. 39. §. 1. ibi: *Si comparere;
aut cambiare dixerit.* Nec similes permutatio-
nes etiam ex iusta causâ celebrare licebat in
Gallia, nisi de licentia Principis, Concil. Ma-
tisc. can. 4. ibi: *A sancta Synodo decretum est, &
Imperiali*

ff

Imperialis auctoritas denuntiat, ne commutationes rerum, vel mancipiorum ecclesiasticorum quilibet persona sine licentia & consensu regia presumat facere. Refert Burchardus libro 3. Decreti, capite 173. ideoque Flodoardus histor. Rhemenf. libro 2. capite 19. Ebonem Antiflitem Imperialia super eisdem commutationibus præcepta obtinuisse refert, & in traditionibus Fulden. libro II. legitur, Conventione inter se de concambio factâ, rogatus antedicti Comitis, cum scientia, & licentia gloriosi Francorum Regis Ludovici. Qui consensus vocabatur præceptum concambii apud Marculfum libro 1. formul. capite 31. cuius moris ratio erat, quod cum Reges sint patroni, & largitores bonorum Ecclesiæ, eorum interest dotes Ecclesiarum salvas manere. Specialiter autem in Synodo Silvanæensi Principi concessum fuit, ut commutationes cum rebus Ecclesiæ facere possit, ut refertur Bignonius ad Marculfum libro 1. capite 31. Bosquet. ad Innocentium III. libro 1. epist. 37. aliâ re ab eo assignatâ ejusdem valoris, & bonitatis; quo modo accipiendus est Innocen-

tius III. libro 1. regestr. 13. epistol. 38. ibi: Cum, sicut charissima in Christo filia M. quondam Constantinopolitana Imperatrix Illustris, nostris fecit auribus intimari, per casale Agetriada, quod ad Thesalonicensem spectat Ecclesiam, terra ipsius gravem sustineat læsionem: Fraternitati vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus cum præfata Ecclesia provisum fuerit in Pastore, ipsum moneatis prudenter, & efficaciter inducatis, ut illud cum ea sine dispendio iuris sui satagat permutare. Non tamen in dicta Synodo Silvanæensi omnis permutatio absolute permittitur, sed quæ fit cum communi contentu Ecclesiæ; tantum enim Patres pro causa legitima alienationis habuerunt voluntatem Principis, aliâs enim res Ecclesiæ in Principem sæcularem alienare prohibitum est. Synodus 7. Constantinopolitana can. 12. ibi: Si quis Episcopus, vel monasterii Præfectus inventus fuerit ex Episcopatus, vel monasterii agris in Principi alienatis, aut Magistratus manus alienare, vel alteri persona tradere, nullius sui momenti traditio.

CAPVT II.

Ex Concilio (a) Belvacensi.

VT commutationes rerum ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsulte factæ sunt, ab eo, qui successor est, emendentur.

NOTÆ.

1. (a) **B**elvacensi. Ita etiam habetur in prima collectione, sub hoc titul. capite 2. & apud Ivo-nem libro 7. Decreti, capite 3. Burchardum lib. 3. Decret. capite 171. Et licet ipsa Synodus non repetatur, tamen verba hujus textus extant in Concilio Meldensi, can. 23. ibi: Ut commutationes rerum ecclesiasticarum valde caveantur, & subtilissime, si aliquo modo fieri debent, inspiciantur: quæ autem inconsulte sunt factæ, iuxta decretum canonicum Pape Hilarii, quæ illicitè decessor Episcopus admisit, vel ab alio illicitè commissæ sunt, ab eo, qui successor est, emendentur. Et quia canones Concilii Belvacensis transcripti fuerunt in Concilio Meldensi, ut notavit Simonius in notis ad Concil. Meldense, ideo præfatus textus citatur ex Concilio Belvacensi. Concilium Belvacense celebratum fuit in Gallia anno 845. mensè Aprilis; locum & res in eo gestas

narrat Flodoardus in vita Hincmari libro 3. capite 1. quem transcripsit Binius in notis ad ipsum Concilium.

COMMENTARIUM.

2. **I**nter alienationis species circa res Ecclesiæ prohibitas, permutatio reperitur, capite 1. de his que sunt à Prælat. capite sine exceptione 12. questio. 2. capite 7. capite una 8. de his, quæ sunt à Prælat. capite nulli, de rebus Eccles. authentica de rebus Eccles. §. nos igitur; & rectè: nam cum ex permutazione dominium transteratur, si penes permutantes erat, l. 1. §. Pedius, ff. de rerum permut. illustrat Merillus libro 1. var. ex Cajacio capite 28. rectè ut alienationis species permutatio circa res Ecclesiæ, sine causa, & debita solemnitate prohibita est, ut jam probavi in capite 1. de rebus Ecclesie.

CAPVT III.

Ex Concilio apud (a) Silvan.

Mancipia Ecclesiastica commutari nisi ad libertatem non possunt, videlicet, ut mancipia, quæ pro ecclesiastico homine dabuntur, in Ecclesiæ servitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui commutatur, perpetua libertate fruatur: quod enim semel Domino consecratum est, ad humanos usus jam transferri non potest.

NOTÆ

NOTÆ.

(a) *Historia.* In prima collectione, sub hoc tit. cap. 3. legitur, *Apud Sinicum*, apud Burchardum lib. 3. *Decreti*, cap. 173. & Carnotensem p. 3. *Decreti*, c. 234 habetur, *Apud Carisiacum*, nec omnino malè, nam Carolus Magnus varias Synodos

habuit in Carisiaco ejus palatio; ut refert Simundus in *capitul. Carole*; unde credo in aliqua ex his Synodis; vel potius Silvanectensi præsentem canonem editum fuisse: post verba autem in præfenti à Raymundo relata, hæc sequuntur apud Burchardum, & Carnotentem; *Aut enim lex, si quis mutaverit, & quod mutatum est, sanctificabitur Domino.*

CAPVT IV.

(a) *Ex eodem.*

Injustum videtur, & impium, ut mancipia, quæ fideles viri, seu fœminæ pro remedio animæ suæ Deo, & Sanctis ejus consecrarunt, cujuscunque muneris mancipio, vel commutationis commercio iterum sæcularium in servitutem redigantur, cum canonica auctoritas servos fugitivos tantummodò distrahi permittat: & ideò Rectores Ecclesiarum summopere caveant, ne unius elemosyna alterius peccatum fiat: & est absurdum, ut ab ecclesiastica (b) dignitate servus discedens, humanæ sit obnoxius servituti.

NOTÆ.

(a) *Ex eodem.* Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. capite 4. apud Burchardum verò lib. 3. *Decreti*, capite 174. & Ivonem part. 3. *Decreti*, capite 235. legitur, *Apud Carisiacum*: in decreto Gratiani sub nomine Patris ejus discipuli refertur in capite *injustum* 55. 12. *quest.* 2. sed legendum est ut in textu antecedenti.

(b) *Ecclesiastica dignitate.* Quia privilegiis variis gaudebant servi Ecclesiæ, ut infra dicemus.

COMMENTARIUM.

EX his duobus canonibus talis communiter deducitur assertio: *Servus Ecclesiæ nec alienari, seu permutari potest, nisi sit fugitivus.* Probant eam textus in cap. *fugitivus* 54. 12. *quest.* 2. Synodus Sueffion sub Carolo, capite 12. ibi: *Ut missi nostri omnibus per illorum missationem denuncient, ne commutationes rerum, vel mancipiorum quilibet Prelatus earundem rerum ecclesiasticarum, sine licentia, vel consensu nostro facere præsumat, neque mancipia ecclesiastica quisquam nisi ad libertatem commutet; videlicet, ut mancipia, quæ pro Ecclesiastico dabuntur, in Ecclesiâ servitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui commutatus fuerit, perpetuâ libertate fruatur.* Illustrant ultra congestos à Barbosa in præfenti, plures relati à Luna, & Arellano lib. 3. *antinom.* 4. Lemaitre de *juribus Eccles.* lib. 3. cap. 9. Petrus Gregorius lib. 3. *partit. tit.* 15. capite 3. Cujacius in præfenti.

Sed pro dubitandi ratione in hanc assertionem ita infargo: Vel in præfenti prohibetur permutatio servorum Ecclesiæ absque debita solennitate, vel cum ea. Si prima, generaliter fit prohibitio in omnibus Ecclesiæ rebus, quæ permutari non possunt sine justa causa & debita solennitate, ut probavi in capite 1. de *rebus Eccles.* Si cum debita solennitate celebretur, non est ratio, quare permutatio in aliis rebus Ecclesiæ, sive ejus prædis consistat; in mancipio, D. D. Gonzalez, in *Decretal.* Tom. III. Pars I.

piis verò non admitatur; siquidem æqualiter prædia, ac mancipia Ecclesiæ donata, dicataque sunt; ergo si in aliis rebus permutatio procedit, & in servis admitti valet. Accedit, nam ab aliis res consecrantur in usum Ecclesiæ, alia verò sunt quæ donantur, aut dedicantur Ecclesiis, pilsque locis, potius ad divitias, & devoti animi ostentationem, quam ad servitium in rebus ipsis divinis; qualium donationum exempla vetera multa adducit Renatus Chopinus lib. 3. de *sacra pol. titul.* 1. ex numero 2. Solorzanius *emblem.* 40. *per totum.* Hæc donaria potius sunt sacro commendata, & in templi ipsius dominium translata, quam sacra, & commercii exempta, si perpetuo & irrevocabili animo hæc dona dedicata sunt, non verò si tantum destinentur servitio templi, ad usum potius, quam ad proprietatem; l. *servus* 35. ff. de *liber. caus.* secus si perpetuo animo, l. *servus* 17. de *alim. legat.* quæ res non fiunt sacra ex donatione, l. *si nundum* 3. C. de *furtis*: quæ doctrinâ abutitur impiè Connanus lib. 3. *commentar.* cap. 8. in *sine*, rectiusque accipiunt Antonius Clarus & Silvius ad *leges Regias* lib. *singul.* capite 9. & Cujacius lib. 9. *respons.* Papin. in *dict.* l. *servus* 35. Inter quas res Ecclesiarum, & res sacras magna veritatur differentia; nam res Ecclesiarum in commercio sunt, idcirco alienantur, licet sub præscripta solennitate; res verò sacra divini juris sunt, l. 1. ff. de *rerum divis.* ergo servi tantum donati Ecclesiæ permutari possunt cum aliis. Secundò difficilis valde est exceptio præfentis prohibitionis de servis fugitivis, quatenus docent Patres, servos fugitivos alienari, & permutari posse: nam ex *Senatusconsulto* ad *legem Flavianam* de plagiariis facto, ille quoque incidit in *legem Flavianam*, qui fugam servi sui vendidit, l. 2. ff. ad *legem Flavianam*, l. 5. *final. C. eodem tit.* docent Antonius Matthæus de *crimibus* in lib. 48. *Pandect.* tit. 12. cap. 1. *sum.* 6. Villota de *servis fugitivis*. Igitur non rectè in præfenti docetur, servos fugitivos alienari, & permutari posse.

Adhuc tamen defendenda est præfens assertio, pro cuius expositione sciendum est, non minorem ecclesiastici patrimonii partem olim ex servis, & ris.

& mancipiis constasse, quæ fideles pro redemptione peccatorum suorum inter vivos, aut testamento Ecclesie donabant; unde crebra eorum mentio in vetustioribus Ecclesie Conciliis, chartis donationum, & antiquis monumentis fit; plures Ecclesie canones congerit Anton. Augustinus in *epit. juris lib. 10. ex tit. 22. usque ad 27.* & probat Nicolaus Lemaitre *lib. 3. juris eccles. cap. 4. cum sequent.* ubi de servis, colonis, originariis, casatis, vassallis Ecclesie agit, de quibus jam aliqua adduxi in *cap. 1. & 2. de servis non ordin.* Circa servos autem illos Ecclesie tria examinanda sunt pro exactiori hujus textus illustratione. Primum versabitur circa functiones, & operas, quas illi Ecclesie impendebant: secundum de disciplina, in qua educabantur: tertium de gradu eorum, seu dignitate, ut in presentia appellatur. Quoad primum tria functionum, seu operarum genera ipsi præstabant; aut enim religiosi erant obsequiis addicti, aut prophani, aut nec sacris, nec prophanis operibus vacabant, sed tantum tributo, sive annuo censu se subiectos fatebantur. Religiosas operas præstabant quoties testatores eos legaverant Ecclesie, vel ad custodiam, vel ad labes, & ruinas Ecclesiarum instaurandas, vel ad sepulchra observanda, purganda, & defendenda. De hoc autem servorum genere mentionem expressam facit canon 9. Concilii Parisiensis 3. cuius titulus est: *De famulatu, & ministerio servorum.* Vult enim Concil. Parisiense, ut servos à defuncto legatos pro sepulchris custodiendis nefas sit ab his functionibus avelli, quin etiam si testatores Ecclesiarum defensionem eos mancipaverint, eas strenuè tueantur, ibi: *De degeneribus servis, qui sepulchris defunctorum pro qualitate ipsius ministerii deputantur, hoc placuit observari, ut si quæ ab auctoribus fuerint conditione dimissi, sive heredibus (id est, sive heredes eos deputaverint sepulchris parentum) sive Ecclesie fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos in omnibus debeat observari: quod si Ecclesia de fisci functionibus in omni parte defenderit, Ecclesia, tam illi, quam posteris eorum defensionem in omnibus possunt, & occursum impendant.* Ubi per servos degeneres intelligit Lemaitre *dict. lib. 6. cap. 6.* quos antiqui medastinos dicebant, id est, sine ullo artificio, & officio; quos ideo custodiam sepulchrorum, & occursum impendere explicat, juxta ritum antiquum Romanorum, apud quos in usu erat servos pileatos pompam funebrem anteire. Post religiosas operas, quas servi Ecclesie impendebant, sequuntur prophane, quæ triplicis generis sunt; rustica, sive colonatæ; domestica; & militares. De colonariis extat cautum lege Germanica, titul. 22. his verbis: *Servi Ecclesie tributa sua legitime reddant, quindecim scilas de cervisa, porcum valentem tremisse uno, panem modicum duo, pullos quinque, ova viginti. Ancille autem opera imposita sine neglecto faciant; servi dimidium sibi, & dimidium in dominico aratrum reddant; & si super hac est, sicut servi ecclesiastici, ita faciant. & tres dies ibi, & tres in dominico.* Quæ verba exponit Lemaitre *dicto capite 6.* Operas domesticas impendebant juxta ministerium illis præscriptum ab Episcopo, vel Ecclesie Prælato. Unde in chronico Constantiensis, capite 19. in vita Sancti Gebardi legitur, post constructum monasterium servos ad monachorum monasteria deputasse, ibi: *Post hac con-*

vocatis servis suis elegit ex eis optimos quosque; & constituit ex eis cocos, piscores, cauponos, fullones, sutores, & boruianos; & carpentarius, & singularum artium magistros. Tandem militares operas impendebant, cum opus erat Ecclesiam, aut res ejus à prædatione defendere, qui etiam equos suos tenebantur commodare, quoties fratres illis egerent, ut sequitur in eodem chronico Constantiensis, ibi: Constituit alios clientes, qui equitando deservirent, scilicet ut semper parati essent ad equitandum quocumque necessitas exegisset, & ad commodandum fratribus cavallos suos, quocumque poscerent.

Succedit disciplina servorum Ecclesie, ac modestia, quam magnoperè in eis Ecclesia semper optavit; unde in Concilio Aurel. 4. sub Childeberto, can. 23. cautum fuit ita: *Servi Ecclesie, vel sacerdotum, prædas, & captivitates exercere non licet, quia iniquum est, ut quorum domini redemptionis præstare solent suffragium, per servorum excessum disciplina ecclesiastica maculetur.* Educabantur quippe servi Ecclesie cum spe clericalis gradus, quibus si mores, & studiaque honesta favebant, clericalis ordo concedebatur. Concil. Tolet. 4. can. 74. ibi: *De familiaribus Ecclesie constituere presbyteros, & diaconos per parochias licet, quos tamen vita rectitudo, & probitas morum commendat.* Concil. Emerit. can. 18. Toletanum 9. can. 11. ibi: *Qui ex familiaribus Ecclesie servituri devocantur in clerum ab Episcopis suis, necesse est ut libertatis percipiant donum; & si honeste vita claruerint meritis, tunc demum maioribus fungantur officiis: quos verò flagitiis sordidaverint incorrigibilis noxa, perpetua servitus conditionis velet in catenam.* Aliquando verò ut eorum improbos mores compellerent, Ecclesie Prælati usque ad membrorum truncationem deveniebant, quam emendationis speciem ut indignam majestate sacerdotis reprehendit Synodus Emirit. can. 15. verbis his: *Placuit huic sancto Concilio, ut omnis potestas Episcopalis modum sua ponat ira, nec pro qualibet excessu cuilibet ex familia Ecclesie aliquod corporis membrorum præsumat extirpare, aut auferre: quod si talis ejus erit culpa, advocato iudice civitate ad examen ejus deducatur.* Quoad servorum Ecclesie dignitatem, & privilegia constat eos eodem gradu, ac pretio, quo servos Regios fuisse; unde qui servum Ecclesie interfecisset, triplum restituere tenebatur; sicut qui servum Regium occiderat, legib. Alemannicis titul. 8. ibi: *Si quis servum Ecclesie occiderit, in triplum componat, sicut solet servus Regis.* Et titul. 22. de receptione servorum fugiti. ibi: *Si quis mancipium Ecclesie, aut servum, aut ancillam fugitivum receperit, aut ipse presbyter requirat, aut missus ejus legitimus, & ille neglexerit reddere, & contra legem antisterit, sicut solet alius Alemannicus componere, ita & tripliciter componat.* Et legibus Ripuariorum capite 9. cavetur: *Si quis regium hominem interfecerit, centum solidis culpa judicatur.* Et capite 10. *Si quis hominem Ecclesiasticum occiderit, centum solidis culpa judicatur.* Præter hanc cum servis regis patrem conditionem, & illa fuit servorum Ecclesie prærogativa, ne fisci oneribus tenerentur, videlicet ne cogi possint ad angarias, & parangarias, sicut reliqui ex servis, qui vehicula, & operas suas conferre tenebantur, Concilii Tolet. 3. can. 22. ibi: *Quoniam co-*

quovis per multas civitates Ecclesiarum servos, & Episcoporum, vel omnium clericorum, à iudicibus, vel auctoribus publicis diversis angariis fatigari, omne Concilium à pietate Domini nostri poposcit, ut tales deinceps anjus inibeant: sed servi scriptorum officiorum, in eorum usibus, vel Ecclesia laborent. Si quis vero iudicum, aut actorum, clericam, aut servum clerici, vel Ecclesia in publicis, aut privatis negotiis occupare voluerit, à communione ecclesiastica privetur.

Ex his apparet, mitissimum servitutis genus fuisse, quo servi Ecclesie tenebantur, & pium servitium, quod in Ecclesiam impendebant; & ita eos ab Ecclesia distrahi, & in laicam manum transferri, pœna, & supplicium servorum videbatur, qui meliorem, ac clementiorem dominum nascisci non poterant, quam Ecclesiam, è cuius familia alienati, non tam mutasse servitutem videbantur, quam amississe libertatem, ut in præsentî textu docetur: quod & facillè suadet si attendamus studium Ecclesie in extraneis servis ad eam confugiendis ab injuria dominorum liberandis, de quibus in l. 1. C. de his qui ad Ecclesiam: si enim servi atrocitatem dominorum metuentes, ad Ecclesiam confugebant, non priùs ab ea veli poterant, quam si dominus solennem sponsonem dedisset de servis non lædendis. Unde lucem sumit canon 39. Concilii Epauensis: Servus reatu atrocitate culpabilis, si ad Ecclesiam confugerit, à corporalibus tantum suppliciis excusetur; de capillis vero, vel quovis opere, placuit à dominis juramenta non exigi. Quid est verò juramentum de capillis non exigî? Id certè ex antiquo ritu illustratur; quippe servis negligentibus, atque otiosis capillos incidere, ac turpiter detondere mos fuit apud antiquos; nam flagellatio, & detonsio propria sunt servorum supplicia, ut patet ex capitul. libro 3. titul. 30. ex legibus Longobard. libro 3. titul. 7. l. 1. Volunt ergo Patres Concil. Epauensis, posse compelli dominum, ut jure se non læsurum ulla parte corporis servum, qui Ecclesiam vindicem imploraverit; verum non debere sacerdotem de non detondendo terço sacramentum exigere. Unde apparet, rectè Patres Ecclesie Gallicane in præsentî statuissè, injustum esse servos Ecclesie in laicos alienare, cum tunc potius amittere libertatem quam novam expetiri servitutem credantur. Accedit, nam servus Ecclesie adscriptus, & dicatus ejus ministerio, in quadam dignitate esset creditur, ut in præsentî docetur; unde nisi ex magna causa non potest iterum in servitutem laicorum redigi; si autem sint servi ipsi fugitivi, quia in ministerio, cui dicati, & adscripti sunt, deservire renuunt, & per consequens inutiles judicantur, possunt permutari, vel alio modo alienari, etiam in laicos, ex dict. capite fugitivi 54. 12. quæst. 2.

Nec obstat dubitandi ratio supra; nam permutatio servorum in præsentî prohibetur absolute, etiam cum solennitate, quia in tali alienatione omnino deficit causa; si verò fugitivi sint, tunc pro libito Episcopi alienare eos possunt, quia ipsa fuga præstat justam causam alienationis, dict. capite fugitivi. Nec obstat secunda difficultas, pro cuius solutione sciendum est, dominum servum fugitivum, dum in fuga est, non posse vendere, donare, vel alio modo alienare, l. 2. D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars. I.

S. final. ff. ad leg. Flavianam, l. 2. C. 6. C. eod. tit. l. 5. C. de servis fugitivis, l. 35. S. si quis amico, ff. de contrab. emptio. cujus prohibitionis rationem Glossa in dict. l. 6. ex eo assignat, quod fuga species libertatis sit, l. 17. §. 10. ff. de adult. edict. unde sicut homo liber vendi non potest, sic similiter neque fugitivus; Glossam sequitur Odofredus in dict. l. 35. §. 3. Sed hæc sententia sustineri non potest, siquidem valde iniquum esset hominem liberum fugitivo, qui verè servus est, assimilare. Deinde quod Jureconsultus ait in dict. §. 10. fugisse speciem cujusdam libertatis esse, non ita ut sonat, accipiendum est, sed quod habito respectu ad fugiendi actum, videatur servus potestatem domini illuisse, cum à nexibus dominicæ potestatis de facto se liberatum inveniat. Hæc igitur fuit Jurisconsulti mens, ni ipsus nos fallunt verba: Idem rectè aut libertatis cujusdam speciem esse fugisse, hoc est potestatem dominicam in præsentî liberatum esse. Unde merito debet rejici supradicta interpretatio; & licet eam Cujacius adducat in recitatione ad dict. l. 53. §. 3. de contrab. empti. aliam tamen addit Cujacius ubi supra, deductam ex l. 1. C. de servis fugitivis; quæ docetur, fugitivum servum sui furtum facere; servum autem furtivum vendere nobis non licere, l. si emptio, §. item emptor, de contrab. emptio. Hæc tamen ratio optimè adequatur bonæ fidei possessori servi fugitivi, respectu cuius ad inhibendam usucapionem servi, pro furtivo habetur; und si alii bonæ fidei possessor servum in fuga constitutum venderit, tanquam rei furtivæ venditio inutilis erit: sed cum Senatusconsultum etiam ad dominos spectet, l. 2. §. ult. ff. ad leg. Flav. de plag. & respectu ipsorum furtivitatis vitium fingi non valeat, vera, & genuina ratio inquirenda est; eam tamen feliciter edocet nos Cujacius tom. 17. obs. cap. 10. Inquit ergo, merito inhibuisse Senatusconsultum alienationem servorum fugitivorum, ut à fuga deterreantur servi, si nec recipi se posse à quoquam impunè intellexerint, nec acquiri titulo ullo justo, veluti emptio, aut donationis. Facit lex 6. C. hoc titul. de fugit. in sine, ibi: Sed etiam fugitivorum animos à fugâ deterrevit. Conducuntque ad idem lex 2. C. de agricolis, lib. 12. lex 1. §. illud, C. de Latin. libert. lex conveniret, ff. de pact. Itaque mens ea fuit, quod acerbitas dominorum, quorum potestatem evaserunt servi, ipsos perpetuò comitaretur; ut ita servi deterreantur, si nec recipi se posse à domino impunè, nec acquiri alteri etiam cum justo titulo intellexerint. Accedit, ne fugitivi pœnam fugæ eludant, quam nec venditor, qui dominus esse desit, exacturus est; nec emptor, adversus quem non deliquit servus fugiendo: docent Villota, & Antonius Matthæus ubi supra. Hoc tamen Senatusconsultum locum non habet in alienatione necessaria, quæ officio, vel sententiâ judicis fit; ut in casu legis 19. §. 3. ff. communi divid. ubi de servo fugitivo jubentur loci à iudice licitationem facere, quæ quidem est species venditionis, l. 3. ff. eod. tit. l. 29. ff. famil. eriscis. Similiter ita potest accipi textus in l. 14. §. ult. ff. de servo corrupti. si de servo fugitivo intelligatur; cujus quidem distractio tunc sustinebitur, quando quis alteri mandavit, ut fugitivum quæreret, & si apprehendisset, sibi emptum haberet; tunc enim mens Senatusconsulti non censetur illusa, cum in id tempus emptio celebrata judicetur, quo jam

servus definit fugitivus esse l. 35. §. 3. ff. de contrab. emp. Sed advertere debemus, quod si fugitivus apprehenderit servum, eumque à domino comparaverit, minime poterit, nisi consentiente domino, intra decem annos ad libertatem illum perducere. Paulus lib. 5. sentent. tit. 6. de fugitivis, §. 1. ibi: *Servus à fugitivario comparatus, intra decem annos non potest manumitti citrà prioris domini voluntatem.* De fugitivariis ultra Pauli locum sunt textus in l. 18. ff. de prescrip. verb. l. 1. C. Theod. si vaga mancipia. Fugitivarii dicebantur illi, qui mancipia fugitiva persequantur, & apprehensos dominis certà mercede restituebant. M. Varro lib. 3. de re rustica, cap. 14. Florus lib. 3. hist. cap. 20. Cujacius lib. 5. obs. capite 8. Laur. Pignor. de servis, pag. 15. Etiam prædictum Senatusconsultum locum non habet in servo fugitivo legato; nam legari eum posse, constat ex l. cum servus 39. l. 69. §. final. l. 84. §. 10. ff. de legat. 1. cum cesset ratio supra adducta, videlicet quia si servi in fuga perseverent, necessariò morte domini ab ipsius indignatione liberantur. His suppositis pro dictæ difficultatis solutione dicendum est, in præsentì textu non agi de servo fugitivo in fuga persistente, sed qui aliquando fugere consuevit; nam etsi fugitivus regulariter dicatur ille, qui certo proposito non redeundi dominum dereliquit, in l. 17. §. 1. C. 2. l. bovem 43. §. 1. ff. de adilit. edict. l. 225. ff. de v. f. Valentia illustr. lib. 1. tract. 2. capite 10. numero 3. tamen plerunquè accipitur pro eo, qui propriè non fugit, sed frequenter sine causa vagatur, seriusque domum redit, de quo Ulpianus in l. 17. §. erroneus 14. ff. de adilit. edict. dict. l. 225. ff. de v. f. quam distinctionem agnoscit Horatius libro 1. satyr. 7. v. 112.

*Non horam tecum esse potest, non otia rectò
Ponere: neque ipsum vitas, fugitivus, &
erro.*

De quo servo errone accipiendus est præsens textus. In hac tamen tractatione de servis fugitivis observandi sunt textus in l. quero, l. mora, ff. de verb. obl. l. si libertus, ff. de oper. libert. l. arboribus 12. §. de illo, ff. de usufruct. l. si servum 15. ff. de publiciana, l. Julianus 13. §. 1. ff. de acti. empri, l. 14. §. ultim. ff. de servo corrupte, l. 1. C. de prescrip. long. tempor. l. servus 17. §. illud, ff. de furtis, l. 1. c. per servum, ubi Valentia, ff. de acquir. posses. l. 4. v. si quis fugitivum, ff. de doti excepti, l. 53. §. fugitivum, l. ancilla 62. ff. de furtis l. 22. §. fugitivus, ff. mandati, l. 10. 11. C. 12. ff. de liber. caus. l. servus 82. ff. de legat. 3. l. fugitivus 15. l. hominem 34. §. C. cum fugitivus,

ff. de solut. l. 1. C. de adilit. action. Papinianus libro singular. respons. tit. de fugitivis inquirendis, Paulus libro 4. sentent. tit. de fugitivis.

Sed præsentì assertioni primò obstat textus in cap. nulli 5. de rebus Eccles. non alien. ibi: *Rusticum mancipium.* Ubi dum generaliter prohibetur alienatio rerum ecclesiæ; inter alias res, quæ recensentur, referuntur mancipium rusticum tantum; ergo quia mancipia urbana alienari possunt, & per consequens non rectè in præsentì prohibetur indistinctè permutatio servorum Ecclesiæ. Pro cuius difficultatis solutione dicendum est, in eo textu specialiter referri mancipium rusticum, non autem urbanum; quia cum ageretur de alienatione prohibita rerum immobilium, & rusticum tantum mancipium inter immobilia enumeretur, l. si quis inquisitos, ff. de legat. 1. l. jubemus, C. de sacros. Eccles. ideo nec longo tempore præscribi, nisi ut res immobilis, potest, l. quemadmodum, C. de agricol. libro 11. ideo non de mancipio urbano, sed tantum de rustico mentio fit in eo textu; non tamen exinde deducitur, mancipium urbanum Ecclesiæ alienari, aut permutari posse.

Secundò obstat textus in cap. ecclesiasticis 67. 12. §. 2. ubi referuntur servum Ecclesiæ donatum fuisse Theodono Consiliario; & docetur similem donationem ratam, firmamque esse debere ergo non rectè in præsentì statuitur, servos Ecclesiæ permutatione, aut alio simili tituli in laicos transferri non posse. Quà difficultate nonnulli oppressi docuerunt textum illum auctoritate carere, & apocryphum esse; quæ sententia facillè refellitur; siquidem textus ille est D. Gregorii, & inter ejus epistolas reperitur, lib. 2. indict. epist. 118. Quare hæc, & alii ommissis sententiis Luna, & Arenallus dict. antiom. 4. numero 13. existimant, in eo textu donatum fuisse Acoliam servum, non ut ejus dominium quitrarium transferretur in Theodonum, sed tantum bonitatum. Verùm hæc interpretatio aperte opponitur verbis ipsius textus, ibi: *furi. dominioque tuo tradi, darique precipimus.* Quæ omnia important perfectam dominii traditionem, præcipuè accedente titulo habili donationis, §. 1. Institut. de donat. quare ommissis his sententiis, facillè respondetur, si observemus, in eo textu ipsum Romanum Pontificem ex justa causa donasse servum Ecclesiæ Theodono benefactori; unde cum ex justa causa ipse Romanus Pontifex donasset, meritò docetur, donationem vires habuisse. Etiam sic opponi potest textus in can. 2. Concil. Hispal. 1.

CAPVT V.

(a) Urbanus III.

Quæsitum est ex parte tua, si commutationes fieri valent præbendarum, cum commutatio dignitatum in (b) Turonensi fuerit Concilio interdicta. Sunt enim quidam, qui præbendæ suæ cedunt, & juri renunciant, ut majorem præbendam obtineant, vel ex hoc certam summam pecuniæ (c) consequantur; quod quidem est honestati contrarium, & simoniacam proculdubio continet pravitatem. Generalitèr itaque teneas, quod commutationes præbendarum de jure fieri non possunt præteritum pactione

paſſione (d) præmiſſâ, quæ circa ſpiritualia, vel annexa ſpiritualibus labem ſemper continet ſimoniæ. Si autem Episcopopus cauſam inſpexerit (c) neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas, ut quæ in uno loco minùs utiles ſunt, alibi ſe valeant utiliùs exercere.

NOTÆ.

(a) **Urbanus III.**] Ita etiam legitur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap. i.* nullibi tamen exprimitur, cui reſcribat Pontifex: ex ipſa autem collectione ita integram hujus textus reſtituo.

(b) **Turonenſi Concilio.**] De quo in *cap. majoribus 8. de præben.* ubi nominatim permutationes prohibentur.

(c) **Pecunia conſequantur.**] Cùm hæc verba omittantur in hac Raymundi collectione, anxie laborant Interpretes, in improbatam eſſe conſtat ex dicto *cap. majoribus, cap. cum olim, hoc ſunt:* & talem paſſionem, ut ſimoniacam rejici docuerunt plures relati à Garcia p. 11. de benef. *cap. 4. num. 57. Gibalino de ſimoniâ q. 13. in fine.*

(d) **Paſſione præmiſſâ.**] Quatenus paſſiones circa beneficium factæ improbetur, expoſuimus in *cap. finali de paſſis, cap. niſi eſſent, de præben.* ubi hæc verba illuſtravimus.

(e) **Cauſam neceſſariam.**] Requiritur ergo cauſa, ut ſuperior permutationi auctoritatem præſter, ut docent *Duarenus lib. 8. de ſaris, cap. 3. Garcia dicto cap. 4. num. 44. Gibalinus de ſimoniâ, q. 14. conſectar. 13.* quia cùm ſimiles permutationes ſint prohibita, & odioſa, exigitur cauſa, ut in illis Episcopopus diſpenſet, aliàs ſi ſine cauſa talem permutationem approbaverit, erit non ſolum illicita, verùm & invalida talis permutatio, ut reſolvit *Gibalinus dicto conſect. 13.* Nec quælibet cauſa ſufficit, ſed deſideratur ea, quæ reſpiciat commodum ſpirituale, non temporale, ita ut ſaltem reductivè utilitas permutantium reſtatur ad utilitatem, ſeu neceſſitatem Eccleſiæ, ut poſt *D. Thomam in 4. diſtinct. 25. queſt. 3. artic. 3.* reſolvunt *Sylveſter verbo Permutatio, num. 3.* pluribus relatis *Barboſa de jure Eccleſ. lib. 3. cap. 15. num. 172.*

CAPVT VI.

Innocentius III. *Senonenſi (a) Archiepiſcopo.*

Cum olim Magiſter S. & B. Archidiaconatum, & Præpoſituram adinvicem commutaſſent. *Et infra:* Licet prædictus Magiſter ab initio ſponte fuerit de permutatione confeſſus, idem tamen B. eam inſiciabatur omnino, proponens, quod ipſe Præpoſituram ſine conditione qualibet [b] reſignavit, & poſt reſignationem prædicti Magiſtri Archidiaconatum fuerat aſſecutus. *Et infra:* Cùm ergo nobis conſtaret, quod ipſe ſuum præſtiterit permutationi conſentum, prædictus autem magiſter ſuum publicè fateretur errorem, & hunc Præpoſiturâ, & illum Archidiaconatu curavimus (c) ſpoliare, ſuper hoc diffinitivam contra eos ſententiam proferentes.

NOTÆ.

(a) **Senonenſi.**] Ita etiam habetur in *cap. unico, hoc tit. in 3. collect.* integram autem hujus textus retuli, & epigraphem expoſui in *cap. cum olim, de offic. deleg.*

(b) **Reſignavit.**] Quæ reſignatio facienda erat in manibus Ordinarii, ut *infra* dicemus; & ſi

beneficium erat jurispatronatus, ipſorum patronorum conſentus expectandus erat, *cap. cum inter, de elect. cap. nobis, de jure patron.* notavit *Boëtius Epon. in præſenti, num. 110.*

(c) **Spoliare.**] Quæ ſpoliatio juſtè à Pontifice facta fuit poſt confeſſionem ipſius Archidiaconi, ut notavit *Boëtius Epon. ubi ſuprà, num. 115.*

CAPVT VII.

Innocentius III. *Archiepiſcopo, & Præpoſito S. Andrea, & Scholaſtico S. Petri (a) Colonienſis.*

Cum univerſorum fidelium ab ipſo Domino Jeſu Chriſto paſtoralis ſit nobis cura commiſſa, ſolicitudini noſtræ dignoſcitur expedire, ut ſic debeamus quolibet in ſuis rationibus conſovere, quod aliorum jura in conſpectu Eccleſiæ diſpendium non ſuſtineant, ſed firma & illibata debeant permanere. Intelleximus ſiquidem (dilecto filio *Gilliberto Canonico Sancti Joannis in Leodio referente*) quod cùm ipſe, & *Lambertus Clericus, ducti quadam animi levitate, de permutatione præben-*

darum suarum inter se tractare cœpissent, quia utilitatem utriusque imminere credebant: tamen idem L. clericus occasione dictæ permutationis, præbendâ ejusdem G. quam in Ecclesia Sanctæ Mariæ (b) Namucen. habebat, cuidam suo consanguineo assignatâ, præbendam Sancti Bartholomæi, quam sæpedito G. repromiserat, nequam voluit resignare: & sic idem G. (ut asserit) sua spe remansit omnino frustratus. Cumque super hoc in præsentia venerabilis fratris nostri (c) Leodien. Episcopi fuisset diutius litigatum, tandem idem L. Sedem Apostolicam appellavit: & cum dictus G. ad nostram præsentiam non sine magno periculo, & labore accessisset, idem L. nec venit, nec pro se curavit sufficientem mittere responsum. Cum igitur (d) deceptis, & non decipientibus jura subveniant; fraus etiam, & dolus nemini debeant patrocinium impertiri: licet ipsi per (e) se de jure non possent ecclesiastica beneficia permutare, ut tandem simplicitati venia tribuatur, discretionem vestrâ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit, prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, ab ipsâ Namucen. præbenda, quam diu dicitur possedisse, amoto consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eandem sublato appellationis obstaculo, G. faciat restituui memorato, & eundem ipsius pacificâ possessione gaudere. Nullis litteris, &c. Quod si non omnes, tu frater Archiepiscopo, cum eorum altero, &c.

NOTÆ.

1. (a) *Coloniensis.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub titulo de præbend. cap. 2. & in epistolis Innocentii III. editis à Cardinale Sirleto, fol. 39. ex quo codice ita restituo integram hujus textus. Colonia Agrippina urbs est celeberrima ad Rhenum fluvium, Ubiorum Metropolis, condita tempore Augusti à M. Agrippa, à quo nomen accepit: h. bunt Ecclesiam Cathedrali jam à primo sæculo Ecclesiæ, ut refert Kratapolius in catalogo Archiepiscoporum Colonia; Brunoni quarto ejus Præfuli missa est prærens epistola, de quo nonnulla tradit Kratapolius ubi supra, fol. 69.
2. (b) *Namucensis.*] Namucensis Ecclesia est in Germania, cujus Præfulum seriem refert Buce-linus tom. 1. Germ. fol. 202.
- (c) *Leodensis.*] Hugonis videlicet de Petraponte, de quo alibi eg., & plura tradit Kratapolius in catalogo Præfulum Ecclesiæ Leodensis.
3. (d) *Deceptis, & non decipientibus.*] Deceptio fuit in eo, quod Laurentius Gerardum ad resignandum prius callidè videtur induxisse, nec tamen vicissim resignare voluerit, nec Episcopum pro permutatione comprobanda adire. Sententia autem, quâ hîc utitur Innocentius, extat in l. 2. §. verba, ff. ad Velleianum.
4. (e) *Ipsi per se.*] Licet beneficiati possint se obligare ad faciendam permutationem beneficiorum, & de ea tractare, ex hoc textu ibi, Inter se tractare cœpissent; cap. unico, hoc tit. in 6. tamen talis conventio pendet ab auctoritate superioris, ita ut nisi superior consensum præbeat, nulla sit, quia ipsi per se talem permutationem perficere non valent. Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 35. dub. 17. Suarez lib. 4. de simonia, cap. 35. num. 8. Gubalinus eodem tractatu q. 14. consuet. 12. per totum.

COMMENTARIUM.

5. *Conclusio deducitur & probatur.*
- EX his tribus decisionibus sequens deducitur assertio: Permutatio præbendæ, seu beneficii, jacta irrequisito proprio Præfate, nulla est; immò qui permutat propria auctoritate, præbatur beneficio ita permutato. Probant eam textus in cap. majoribus 8. de præbend. cap. unico, hoc tit. in 6. Clement. unâ, hoc tit. Illustrant ultra congestos in præ-

sentia Barbosa, & Garanna, idem Barbosa lib. 3. juris Eccles. cap. 13. §. 5. Cujacius, Bartholomeus, Sanchez, & Boëtius Epon. in præsentia, Joannes Nicolaus de benef. tit. 5. cap. 1. Rufinicus lib. 3. consuet. tit. 32. cap. 32. Duarenus lib. 8. de sacris Eccles. cap. 3. Petrus Gregorius lib. 3. jur. tit. cap. 3. Suarez tom. 1. de relig. lib. 4. cap. 30. & 31. Corvinus lib. 1. aphorism. juris Pontif. tit. 13. Joannes Dartis de benef. sect. 10. cap. 4. latè Gubalinus de simonia q. 14. consuet. 2. cum seq.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita inturgo. Beneficia ecclesiastica, tam præbendæ, quàm dignitates, permutari jure possunt; cap. cum venerabilis 6. de except. cap. inter 18. de præbend. Ergo non rectè in præsentem talis permutatio improbat. Facit optima ratio, nam res spiritualis cum spirituali permutari potest, cap. super eo, de transact. cap. final. ubi dicimus, hoc tit. Ergo cum beneficium permutatur cum beneficio, quia res spiritualis datur pro spirituali, non est ratio cur improbetur talis permutatio. Augerur hæc difficultas ex eo, nam labes simoniæ non committitur, nisi pro re spirituali detur temporalis, cap. quæstiones, l. 9. t. cap. Saluator 1. q. 3. sed in permutatione beneficiorum, quamvis addit pactum, nihil temporale intercedit: igitur non est ratio, quare improbetur.

Quâ difficultate ita fulcitâ non obstante, vera est prærens assertio, & disciplina ecclesiastica valde consona; nam si antiquos Ecclesiæ canones, quorum verba retuli in titulo de translat. Episc. & de renunc. attentè legamus, non invenimus, olim licuisse beneficiariis beneficium ecclesiasticum habentibus propriam Ecclesiam deserere, ad aliamque se transferre, aut Ecclesiæ, cui mancipati fuerint per ordinationem, renunciare irrequisito proprio Episcopo: unde juri consentaneum est, ut privata auctoritate non possint beneficiarii proprias Ecclesias deserere, & alias acquirere. Facit etiam, nam hujusmodi permutatio fieri nequit sine reciproca renunciatione, quæ inconsulto proprio Episcopo fieri nequit; ex rationibus congestis in cap. admonet, de renunc. Igitur per consequens non poterit fieri permutatio. Accedit etiam, quod cum beneficium non possit ab iure institutione canonica obtineri, cap. 1. cum vulgatus, de reg. jur. lib. 6. & partes non possint sibi invicem institu-

instituentem facere, sequitur necessariò, permutationem ab ipsis factam propria auctoritate nullius esse momenti. Tandem facit, nam permutatio rei alienæ nulla est, l. 1. §. ult. ff. de rerum permut. sed beneficiarii non sunt domini beneficiorum, sed tantum usufructuarii, seu economi, cap. ceterum, de donat. Igitur non possunt propria auctoritate ipsa beneficia permutare. Unde talis permutatio beneficiorum adeò inaudita fuit pluribus Ecclesiæ sæculis, ut nec apud Gratianum, ceterosque Decretistas ulla ejus mentio extet, usquequædam in Concilio Turonensi relato in cap. majoribus 8. de præbend. dum sectio præbendarum prohibita fuit, simul Patres improbarunt commutationes præbendarum; quam prohibitionem firmarunt Urbanus III. Clemens III. & Innocentius III. in præsentibus iuribus; & Pius V. in sua constitutione 42. quæ incipit, *Officium*, suspendens omnes facultates Ordinariorum admittendi quasquæ resignationes beneficiorum; & constitutione 58. eas tantum permutationes permittit, quæ juri consonæ sint, his verbis: *Adhuc beneficiorum, & officiorum permutationes admittere, quæ canonicis sanctionibus, & Apostolicis constitutionibus permittuntur, id est, quæ auctoritate Episcopi ex justa causa celebrantur.*

Auctoritate autem Episcopi permutationes beneficiorum celebrari possunt; & appellatio-
ne Episcopi comprehenditur quicunque habens auctoritatem Episcopalem, qui in proprio territorio similes permutationes admittere potest. Suarez dicto lib. 4. de simonia, cap. 32. num. 14. Gibalinus eodem tract. q. 14. consuet. 3. num. 5. Ratio est, quia quotiescunque aliquid competit Episcopo ratione jurisdictionis, non verò ordinis, id peragi potest ab aliis, qui eandem jurisdictionem exercent. Nec interest, quod insti-

tutio beneficiorum ad aliquem spectet, veluti Archidiaconum, vel alium similem; nam adhuc permutatio faciendæ est coram ipso Episcopo, non verò coram eo, ad quem institutio spectat. Ratio est, quia auctoritas Episcopi non desideratur, ut instituentem in ipsis beneficiis faciat, sed ut agnoscat, an justa causa subsit in ipsa permutatione; & an simoniæ labes interveniat; quare alius quàm Episcopus, seu qui jurisdictionem Episcopalem exercet, non potest auctoritatem simili permutationi præstare, ut defendit Gibalinus dicto consuetar. 7. num. 6. ultra auctoritatem Episcopi desideratur consensus collatorum, eorumque, quorum interest collationem fieri, vel non. Garcia de benefic. dict. cap. 4. num. 74. Gibalinus ubi supra.

Nec obstat difficultas supra adducta, nam jura ibi adducta procedunt in permutationibus factis auctoritate superioris, ex præsentis textu, cui convenit lex 63. tit. 5. part. 1. Nec obstat primum augmentum difficultatis, nam verum est, rem spirituales posse permutari cum re spirituali, accedente consensu superioris. Unde etiam præcedente Episcopi auctoritate valebit permutatio beneficii cum beneficio. Nec obstat aliud difficultatis augmentum; nam licet cum beneficium permutatur cum beneficio purè, & absolute, non interveniat simonia, juxta veriorem sententiam; tamen quia propter inæqualitatem fructuum facile simonia interveniat, & similes pactiones illicitæ, probrosæque judicantur; idè examen Episcopi præcedere debet, ut talis permutatio licita sit: an verò datâ inæqualitate fructuum possit pensio auctoritate Episcopi constitui in alio beneficio, aliæque ad permutationem beneficiorum spectantia; prosequuntur in præsentis Bartolus, Sanchez, & Boëtius Epon.

CAPVT VIII.

(a) Clemens III.

Ad quæstiones solvendas. Et infra: Intelleximus ex litteris tuis, quod duæ conventuales Ecclesiæ sunt in tua diocesi constitutæ, quarum utraq; parochialem habet Ecclesiam cum possessionibus magis alteri, quàm sibi vicinam. Illis autem desiderantibus permutare eas, cum illarum altera respectu meliorum proventuum plus abundet, & idè sibi postuler adjici certam summam pecuniæ numeratæ, ut sic ad æqualitatem permutationis valeant pervenire, utrum possit id licitè fieri, extitit dubitatum; quam ob causam Sedem Apostolicam consuluisti. Licet itaque tuæ discretionis industriam ignorare minimè putemus, quid super eodem articulo sit agendum, nihilominus tuæ prudentiæ respondemus, quod cum de di-
ctis parochialibus Ecclesiis per se queat permutatio celebrari, & in permutatione possessionum per se non sit inhibiturum, si altera ratione possessionum alteri præponderet, pecuniam posse refundi de ipsarum possessionibus ad invicem, prout visum fuerit expedire: & refusâ certâ pecuniæ quantitate poterit contractus permutationis iniri; sic tamen quod illi contractus nequaquam sibi invicem misceantur.

NOTÆ.

(a) Clemens III.] Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc titulo, cap. 2. nul-

libi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex, nec integram habemus, ut inde cognosci possit, de quibus monasteriis in præsentis agatur.

CAPVT

CAPVT VLTIMVM.

(a) Gregorius IX. *Beton. & Fungin. Abbatibus.*

EXhibita nobis Abbatis, & Conventus sancti (b) Martini de Pannonia petitio continebat, quod cum super causa, quae inter ipsos ex una parte, & Praepositum Albanen. ex altera super quibusdam (c) decimationibus vertebatur, ad C. Capellanum nostrum, tunc in Hungaria commorantem, nostras litteras impetrassent, ipse ac Magister M. in quos utrimque tanquam in arbitros extitit compromissum, arbitrati fuerunt, quod si dictus Praepositus obtineret decem millia solidorum regalium à Rege Hungariae concedi monasterio memorato, ipsi ab earundem decimationum petitione cessarent. *Et infra:* Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit de praemissis (cum permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur) praedictum arbitrium, & quicquid secutum est ex eo, vel ob id, irritum decernatis.

NOTAE.

1. (a) *Gregorius IX.*] Adeo corrupta est haec incipitio, & variè corrigunt à Glosa marginali, ut non facile percipi possit de quibus monasteriis, & Abbatibus in praesenti agatur.
- (b) *Sancti Martini.*] De hoc monasterio egi in cap. 19. de praescript.
2. (c) *Decimationibus.*] Et ita patet, super decimis compromitti posse, transactionemque celebrari, ut probat Barbosa *de potest. Episcop. allegat. 121. in fine*, & notavi in cap. 2. de transact.

COMMENTARIUM.

3. **I**N his duabus decisionibus agitur de permutatione rerum spiritualium: pro quarum expositione sciendum est, circa permutationem spiritualium rerum nullam dari prohibitionem juris divini, quamvis cum pacto, & rigoroso contractu fiat, ut post D. Thomam, Durandum, & Covar. docet Suarez *tom. 1. de relig. lib. 4. de simon. cap. 30. num. 5.* nec etiam sacri canones aliquam labem simoniae suspicantur in tali permutatione, ut post alios probat Gibalinus *de simon. 1. p. 9. 13.* Deinde notandum est, quod si res permutatae sint mixtae ex spirituali, & temporalis, ut res benedictae, liquidò apparet, nullam in tali permutatione dari simoniam, modò commutatio fiat ratione tantum spiritualis annexi, & nulla fiat comparatio inter spirituale, temporale; nam si temporale filius commutetur cum alio temporali pretiosiori, propter maiorem quandam spiritualitatem, quam illud temporale vilius participat, exempli gratia rosarium benedictum pretiosa materia commutatur cum viliori, quia istud habet plures benedictiones, & indulgentias, aut contactu plurimum reliquiarum sacraus est, reverà committitur simonia, quia non commutatur spirituale cum spirituali praecise, sed emittit excessus ille, ut ita dicam, spiritualitatis, qui in uno reperitur per excessum temporalis, quod est in alio; quando verò servatur proportio, ut nihil attendatur in commutatione spiritualis, nisi spirituale, & in commutatione temporalis, nisi temporale; & non compenseetur spirituale unius cum temporalis alterius, tunc nulla est simonia, quia tunc tantum datur permutatio spiritualis cum spiri-

tuali, & temporalis cum temporalis; quod si res ex spirituali & temporalis mixtae, sive compositae habeant temporale diverso modo connectum cum spirituali, exempli gratia calix consecratus, & administratio sacramenti, seu beneficium, tunc committitur simonia, quia commutatio non fit praecise inter spiritualia, sed inter spirituale, & temporale; quia in rebus, in quibus temporale antecederet se habet, id quod primario, & per se datur, est illud temporale, cum quo deinde venit spirituale annexum; in eo autem, quod est concomitanter, aut consequenter annexum spirituali illi, quod primò datur, est spirituale, ratione cuius obtinetur temporale in eo fundatum. Denique quando res est purè spiritualis, si cum alia mixta ex spirituali, & temporalis commutetur, datur aliquid temporale pro spirituali; atque ideo non omnino permutatio celebratur inter spiritualia; unde rectè Clemens III. in praesenti textu ait, licitam esse permutationem duarum Ecclesiarum parochialium inter se, & etiam permutationem possessionum earundem Ecclesiarum fieri posse, atque excessum possessionum unius compensari aliqua pecunia, modò contractus illi non misceantur invicem; in ea enim specie commutatur spirituale cum spirituali, & temporale cum temporalis; non tamen debent misceri contractus, Ecclesia videlicet non permutetur cum possessione; quia tunc cum res spiritualis cum temporalis permutetur, simonia committitur, ut in praesenti capite finali, ubi quia decimarum jus quid spirituale est, cap. *prohibemus, de decimis*, & permutabitur cum re temporalis, ideo Gregorius IX. docet, talem permutationem vires non habere. Dubium tamen est, tam apud Canonistas, quam Theologos Moralistas, an inaequalitas beneficii, vel alterius rei spiritualis compensari possit pecunia vel alia re temporalis, ut in praesenti capite *ad quaestiones?* Et certum est, beneficii inaequalitatem compensari non posse pecunia, vel alia re temporalis, ut docent Lessius *de iustitia & iure lib. 2. cap. 35. dubio 17.* Pater Suarez *dicto lib. 4. de simonia, cap. 34. num. 10.* Gibalinus *eadem tractatu, quaest. 14.* facit textus in cap. *cum primò, de pactis*, ubi notavimus. Nec contractum probatur in praesenti capite *ad quaestiones*, ubi propter inaequalitatem Ecclesiarum permutatio admittitur, refusà certà pecunià quantitate; nam

nām ut docuerunt Suarez ubi supra, numero 13. & Barbosa in presenti, in hac permutatione non agitur de commutandis titulis beneficiorum, quæ erant unita monasteriis, & non possidebantur in titulum, sed in proprietatem reddituum, & bonorum temporalium; underecè ait Summus Pontifex, permutationem Ecclesiarum fieri posse, ut etiam possessiones ipsarum invicem permutari valere, & propter inæqualitatem ipsarum pecuniam intercedere posse,

si contractus separantur, id est, si Ecclesiæ permittentur cum Ecclesiis, possessiones cum possessionibus; non verò si conjungantur: nam tunc, quia ex una parte Ecclesia dabitur, non poterat inæqualitas pecuniæ suppleri; sed quia possessiones Ecclesiæ annexæ omnino temporales erant, idèd pecuniæ earum inæqualitas suppleri poterat: prosequuntur latius Gibalinus *dicta* 9. 14. *consect.* 11. Robertus *lib.* 1. *rerum judic.* cap. 7.

TITVLVS XX.

De Feudis.

CAPVT I.

Innocentius III. *Mauriensis* (a) *Episcopo.*

NSINATIONE præsentium declaramus, quod (b) gageria, quam tu apud Argentinam à Nantelino dignosceris reperisse, Gaudefridi fratris ejus accedente consensu, à te potest liberè retineri, fructibus non computatis in sortem, ita videlicet, ut quādiu fructus illos perceperis, in sortem minimè computandos, idem Nantelinus à servitio, in quo tibi, & Ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis.

NOTÆ.

(a) *Mauriensis.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit.* cap. 1. De Ecclesia Mauriensis nonnulla notavi in cap. 1. de *ribus Eccles.*

(b) *Gageria.*] Vox est barbata, propria Theutonicorum, & significat pignus, ut docent Hostiensis hic Cironius *ad tit.* de pignori.

COMMENTARIUM.

Um certum juris principium sit, creditorem teneri imputare in sortem principalem fructus rei pignoratæ, cap. *ad nostram*, ubi plura Balboa de *jurejurando*, cap. *cum contra*, ubi plura dabimus, de pignori, difficilis valde est præfens decisio, dum in ea docetur, dominum feudi, qui res feudales à vassallo pignori accipit, non teneri fructus ipsarum in sortem principalem imputare: quod etiam ab specie feudi decidit in cap. *conquestus*, de *usuris*; & in omni simili specie statuitur in cap. 1. de *usuris*. Quæ Pontificum responsa eandem continent difficultatem, quare varias adduxerunt interpretationes repetentes in præfenti, & Doctores infra laudandi. Aliqui asserunt, licitam esse hanc fructuum retentionem, quatenus æquipollet servitio, quod interim feudatario remittitur: ita docuerunt Innocentius in *præfenti*, Covar. *lib.* 3. *variæ*, cap. 1. *num.* 4. Gaspar Rodriguez de *annuis redditu.* 9. 7. *num.* 50. Salas de *usuris*, *dub.* 31. *num.* 5. Ugolinus *eodem tractatu*, cap. 11. §. 1. *num.* 2. probantque ex præfenti textu, ubi ait

Innocentius, fructus hos percipi posse si servitium debitum remittat vassallo dominus; sicutque Innocentius innuit, compensationem quandam tunc fieri fructuum, & servitorum; quam interpretationem alii impugnant. Primum quia ea servitorum æstimatio, & cum fructibus compensatio vix initi poterit, cum servitia plerumque incerta sint, & non solum in operis præstandis, verum & in quibusdam aliis, quæ vix æstimari solent, aut possunt, consistant, ut in benevolentia, gratitudine, & consilio. Secundò, quia Innocentius in præfenti, & Alexander in *dicto* cap. *conquestus*, indistinctè affirmant, fructus imputandos non esse in sortem, nullà factâ mentione compensationis; immò liberè concedunt domino feudi omnes, & quoscunque fructus percipere absque onere imputandi eos in sortem. Glossa in *præfenti*, & in *dicto* cap. 1. cap. *conquestus*, docet hoc specialiter statutum esse favore Ecclesiæ, ita ut in aliis dominis feudum possidentibus non idem procedat; sed cum Pontifex in præfenti nullum jus novum condat, nec in hac parte ulla sit differentia feudi ecclesiastici, & laicalis, non apparet cur diversum jus in uno, ac in alio observari debeat. Immola in *præfenti*, & Mantica de *tacitis conventi.* existimant, in præfenti nullam dari usuram, quia fructus isti retinentur virtute antidotalis obligationis; id tamen minimè placet, quia licet feudum beneficium sit, & vassallus videatur domino naturaliter obligatus ad antidota, id est, ad remunerationem, non tamen invitus cogitur ad remunerandum, quia quod naturaliter debetur, propriè non debetur,

Handwritten notes in the right margin, including the word 'VASSALLUS' and other illegible characters.